

ОНТОЛОГИЯТА – ПАТОСЪТ НА БЪЛГАРСКИЯ ФИЛОСОФСКИ РАЗУМ

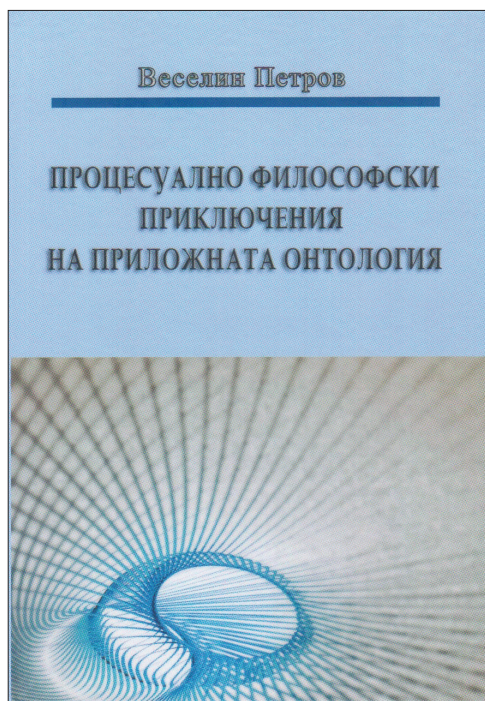
Димитър Цацов
Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“

Петров, В. П. (2015). Процесуално философски приключения на приложната онтология. София, фондация „Човешката библиотека“, ISBN 978-619-90514-0-5, с. 267.

Българските литератори имат добрия навик в края на всяка година да правят отчет на стореното в областта на художественото слово. Изказват се различни мнения, правят се анализи и съответни класации. За разлика от тях българските философи са затворени, всеки работи в някаква област и няма особен интерес към направеното от своите колеги. Поради тази причина няма дискусии, обсъждания на новоизлезли книги, панорама от алтернативни становища. Ако има, то те са най-често подчинени на други, на инструментални цели.

2015 година е особено интересна за българската философска история, защото през тази година са публикувани разработки, които са завършек на дългогодишни изследователски усилия. Те са на Ели Сярова, Иван Пунчев и Валентин Кановров.

Към тях се присъединява и новата книга на Веселин Петров „Процесуално философски приключения на приложната онтология“ (С., 2015, 268 с.), ве-

ликолепно оформена, снабдена с именен и предметен показалец, с твърди корици.

Какво е общото? Ще отбележа само две неща. Първо, те са продължение на една цялостна изследователска линия – монографията на Ели Сярова „Принципи на онтологичната философия на религията“ (С. 2015) се предхожда от две книги („Преобразяващият Логос във философията на религията“, 2003), „Въведение във философията на религията“, ч. 1, 2010), разработката на Иван Пунчев е в четири тома с общ обем около 800 – 900 страници – „Увод в системата на диалектичката логика. Част I“ (С., 2015), „Исторически генезис на идеята за математическата диалектичката логика, Част II“ (С. 2015), „Класическа теория на мистичната диалектичката логика, Част III“, „Класическа теория на рационалната диалектичката логика, Част IV“ (С., 2015), „Идеята за неклассическа математическа логика и диалектико-логическа математика“ (С., 2015). Нужно е да се отбележи, че предговорът към това четиритомно издание е на нашия колега Веселин Петров. Книгата на Канавров „Пътища на трансценденталния схематизъм“ (С., 2015) е четвъртата от поредицата, посветена на критическата философия. Предишните са „Критическата метафизика на Кант. Опит за виртуалистски трансцендентализъм“ (ВТ., 2003), „Критически онтологеме на духовността“ (ВТ., 2006), „Пътища на метафизиката. Кант и Хайдегер“ (С., 2011). Второ – център на изброените произведения и съответни проекти са защита на един онтологичен подход към дадената проблематика – съответно онтология на религията, онтология на диалектичкия разум, критична онтология. Може да се обобщи, като се каже, че българската философска история в първото десетилетие на XXI век демонстрира силен афинитет към онтологичната проблематика, което подсказва за съществена специфика на българския философски разум, а именно – философстване близко до онтичното, т.е. философстване, което е отвъд сухата аналитичност, но и удържане метафизичността да не отиде в безплодно фантазиране.

В този контекст се ситиуира и монографията на Веселин Петров. От една страна, тя е чудесно допълнение към очертаната тенденция, защото, ако посочените по-горе разработки са предимно исторически или точно актуални интерпретации на значителни историко-философски явления, то разработката на нашия колега е насочена предимно по-вектора настояще – бъдеще. По този начин тя запълва хоризонта в съвременната българска философска история, защото онтологичната проблематика ще бъде очертана не само в своята теоретична, а и практико-приложна страна, което ще зададе възможности за развитие. Освен това разработката е много съществено продължение на неговата основна изследователска линия, в центъра на която е процесуалната онтология. В това отношение както изброените по-горе колеги, така и Веселин Петров прави нова крачка в реализация на проекта, свързан с процесуалната философия, с който той толкова безкомпромисно и мащабно навлезе в съ-

временното българско и не само философстване (вж. „Процесуалната философия: история и съвременност“, С., 2010, 2013, „Процесуално философски прочит на дилемата континуалност – дискретност“, С., 2012). За мащаба на неговата дейност може да се съди и от избирането му през 2015 г. за изпълнителен директор на международната мрежа за процесуална философия.

Изследването има сложна структура, което се обуславя от целите и задачите, които са поставени. Доколкото основното намерение е да се очертаят съвременните измерения на приложната онтология, колегата първоначално се спира на някои общи характеристики на онтологичното познание и с това задава координати, в която трябва да се визира приложната онтология. Специално се анализира темата за онтологията като теория на категориите, отношението онтологията, като категориален анализ, срещу онтологията, като технология, разбирането за формална онтология и приложна онтология. Особен интерес предизвикват и страниците, посветени на институционализация на изследванията по приложна онтология и на нетрадиционни типове философски онтологии като онтологии, основани на състоянието на нещата, онтология на „големите парчета“, онтология на тропите, онтологични дебати по проблема за трансемпоралното запазване, компютърните онтологии и др.

В някакъв смисъл разглежданите проблеми може да се приемат като увод към централната тема в разработката за отношението процесуална философия и приложна онтология. В това отношение авторът намира изключително много разнообразни връзки, реализации и полета за бъдещи разработки, свързани с теорията на общите процеси, онтология и йерархични равнища на реалността, процес и събитие, формалноонтологичен модел за теорията на общите процеси, мереологична формализация на динамична (процесуална) онтология, процесуално-онтологичен подход към изследване на антисипаторните системи, философско-онтологичната теза за биполярността на света, процесуалната онтология като технология.

Несъмнен център на разработката са страниците, посветени на антиципациите. В тях няма само описания, констатации, а и силна концептуализация на темата. Умението тук е в представянето на основните идеи за антиципациите на Н. Хартман, историческото развитие на същите при Уайтхед, мястото на св. Августин и др. от една съвременна гледна точка. По този начин наглед едни сякаш потънали в миналото идеи оживяват. Само като пример за актуалността на темата за антиципациите ще посоча наскоро отминалата конференция (организатор ЮНЕСКО и др.), която ще се проведе на 5 – 7 ноември 2015 г. в Тренто (Италия). За да покаже евристичността на процесуалната философия като приложна онтология, се тематизира въпросът за връзката между антиципациите и сигурността, антиципациите в неживите системи, в производствените системи и др., за да се направи обобщението, свързано с очертаване основните параметри на антиципаторните системи.

Както вече подчертах, разработката има и прогностична част. Чрез различни примери от реалната изследователска практика Веселин Петров защитава тезата, че процесуалната онтология е най-ефективната онтологична рамка за целите на приложната онтология (като философия и като технология), защото разработките, основани на процесуалната онтология, се използват за изследване на икономиката и международните отношения, мереотопологията, използването на процесуално-онтологична рамка (като онтология на най-високо равнище) за разработването на различни онтологии (като технология) на изкуствения интелект, най-различни области като невропсихология, биология, семантика, логика, компютърни науки и пр.

Тук ще си позволя едно съмнение и то е насочено към внушението, че процесуалната философия е най-евристичната рамка за приложната онтология, защото съвременното научно знание е изключително комплексно, в него действат различни норми и критерии за научност, така че акцентирането само върху една теоретико-методологична рамка обективно е пресилено, но разбираемо в личен план.

В заключение, ще трябва да се съгласим с автора, че това е първият монографичен труд изобщо в областта на приложната онтология в контекста на процесуалната онтология, като значителни панели от изследването вече са тествани чрез публикации в авторитетни западни издателства и научни центрове.

Що се отнася до българския философски разум, имам усещането, че чрез тези четири онтологични проекта се напипва все повече своята автентична линия на развитие и с това задава силен самобитен щрих на съвременното философстване в България.

PROCESS PHILOSOPHICAL ADVENTURES OF APPLIED ONTOLOGY

✉ **Prof. Dimitur Tsatsov, DSc.**
Department of History of Philosophy
St. Cyril and St. Methodius University
Veliko Tarnovo, Bulgaria
E-mail: dtsatsov@abv.bg